A-18
Anton Barth (1735/36 – Plzeň 1813)
Neprovedená varianta návrhu na rozšíření kostela U Ježíška v Plzni
kolem 1797
olůvko, inkoust 54 x 62 cm
Archiv Města Plzně, Sbírka map a plánů M 1248/7, sign. Ts 2 h 3, i.č. 3004
Literatura: Lábek 1936, Soukup 2003, Bachtík 2014, s. 633–34.

V rámci Plzně je kaple U Ježíška výjimečná. K žádné jiné barokní stavbě se zde nedochoval původní plán, o žádné jiné stavbě zde toho nevíme tolik. A žádná jiná v sobě neskrývá tolik překvapení. První se týká jejího vzniku. Dlouho se mělo za to, že jde o dílo Matěje Ondřeje Kondela, provedené roku 1746 pro primátora Petra Pavla Helffera. Jak se ale nedávno ukázalo, Kondel ve skutečnosti jen rozšiřoval starší stavbu – zachovala se v dnešní severní předsíni – jejíž předchůdce je ostatně zachycen již na Willenbergově vedutě Plzně. Kaple se ale dočkala ještě třetího rozšíření. Nechal jej provést měšťan Petr Pavel Perner v letech 1807–1808 pod vedením plzeňského architekta Antona Bartha. Jeho projekt se nám dochoval. A kromě Augustonových náčrtů k dominikánskému klášteru představuje jediný barokní plán k realizované stavbě v Plzni.
Barth navrhnul z východu, kolmo k původní kapli přistavět širokou loď o dvou polích klenby s odsazeným závěrem a vlastní sakristií. Stavba nicméně neproběhla úplně podle původních představ. Dnes je Barthova část minimalistická, uvnitř i vně zcela bez architektonických článků, vyjma korunní římsy a trojlistých oken, která navazují na starší kapli. Navržená verze ale má na fasádě pilastry, které měly tvořit i výzdobu interiéru, jak prozrazují kouty klenebních polí na půdorysu. Barthova přístavba měla být zkrátka daleko zdobnější a díky tomu také plynule navazující na předchozí Kondelovu fázi. Nestalo se tak a ve výsledku byl změněn dokonce i půdorys – místo dvou polí a zúženého závěrem jsou pole tři.
Dnešní stavba je mimořádně působivá svou krajní jednoduchostí a čistotou. Je to ale vlastně nedopatření, nebo spíše z nouze ctnost. Je totiž známo, že Perner na stavbu velmi dlouho a těžce sháněl prostředky a pravděpodobně mu nakonec nezbývalo, než kvůli úsporám nechat původní záměr drasticky zjednodušit.
Ještě jedna věc si na této stavbě zaslouží pozornost, a sice letopočet. Stavba vznikla až na počátku 19. století, přesto výrazově patří o půlstoletí zpátky. V Plzni takových staveb vzniklo více, často rovněž z ruky architekta Bartha, jehož dílo duchem i tvarem patří cele do 18. století. Kaple u Ježíška, a ještě více dochovaný výkres, jsou tedy také příkladem toho, jak silnou setrvačnost měly v regionálních centrech zažité styly a umělecké přístupy, baroko nevyjímaje.

JB

Literatura k heslu do závěrečného seznamu bibliografie:

Lábek 1936:
Ladislav Lábek, *Čtení o kostelíku „U Ježíška“ v Plzni*, Plzeň 1936.

Soukup 2003:
Jan Soukup, Kostelík u Ježíška v Plzni: k problematice jeho stavebního vývoje, in: *Dějiny staveb*, Nečtiny 2002, 160–162.

Bachtík 2014:
Jakub Bachtík, Výtvarné umění baroka. Architektura, in: Marie Malivánková Wasková – Jaroslav Douša (edd.), *Dějiny města Plzně I, do roku 1788*, Plzeň 2014, s. 612–640.

Návrh popisky:

Tento výkres je velkou vzácností. V Plzni se totiž žádný jiný barokní plán nedochoval, alespoň ne ke stavbě, která byla skutečně postavena. Plán zachycuje dostavbu plzeňského kostelíka U Ježíška, kterou na konci 18. století navrhnul místní stavitel Anton Barth pro měšťana Petra Pavla Pernera. Dostavba drobného objektu, který půl století před tím budoval Santiniho žák Matěj Ondřej Kondel, na začátku 19. století skutečně proběhla. Dopadla však úplně jinak – snad kvůli úsporám byla většina vnitřní výzdoby vypuštěna, takže interiér kostela je dnes zcela strohý. Plán je tak nejen dokladem dlouhé setrvačnosti barokního stylu v Plzni, ale také toho, že původní uměleckou ideu architekta mohly často zhatit docela přízemní a všednodenní problémy.